

alleen het spoor bijster geraakt omdat zij geen inzicht hebben in de gecompliceerde structuur van het Nederlandse volk.' Duitsland zou, herhaalde hij, op het vasteland van Europa de sterkste mogendheid blijven ('concertmeester van een groot orkest'), maar dat mocht voor Nederland nooit een reden zijn om met het verleden te breken: 'jagen naar eenheid is tot volstrekte mislukking gedoemd.'

'Wij zeggen tot ons volk', zo sprak Slotemaker, 'nemen ons zoals wij zijn – en wij zijn volslagen te uwen dienste. Vraag ons niet, ter wille van de volkseenheid het heiligste dat wij bezitten, buiten het openbare leven te plaatsen.'

Deze en dergelijke passages werden uitbundig toegejuicht. Enkele NSB'ers die, toen Slotemaker het woord voerde, lawaai maakten en 'leugenaar!' riepen, werden door de Amsterdamse politie onder grote bijval de zaal uitgewerkt. Vóór elk van de drie vergaderingen geopend werd, had men strijdsalmen aangeheven:

'De Heer zal opstaan tot de strijd,
Hij zal Zijn haters, wijd en zijd,
Verjaagd, verstrooid doen zuchten' –

wie die 'haters' waren, wist een ieder: Hitler, Seyss-Inquart, Mussert.

De verhalen over de geestdriftige bijeenkomsten in Amsterdam (de teksten der redevoeringen verschenen als brochure onder de titel *Geestelijke vrijheid*¹) deden anti-revolutionairen en christelijk-historischen elders in het land besluiten, de voormannen voor overeenkomstige betogingen uit te nodigen. Eind augustus spraken Colijn en het CHU-Kamerlid mr. R. Pollema dertienduizend Friezen op het IJslubterrein te Leeuwarden toe, een dag later spraken zij voor tienduizend Groningers in een voetbalstadion, nogmaals een dag later voor zesduizend Drenten in een grote tent op de Veemarkt te Assen. Voor alle drie bijeenkomsten moesten extra-treinen ingelegd worden.

Begin september zou Colijn samen met Slotemaker in het Scheveningse Kurhaus spreken – maar toen achtte Tilanus die de vergadering zou voorzitten (het werden er weer twee, zo groot was de belangstelling) het toch geraten, Colijn tevoren de brief te laten lezen waarin een bezadigde ouderling zijn bezwaren geuit had tegen Colijns emotionele reactie op 15 mei. 'Toen hij die brief had gelezen', vertelde Tilanus later aan de Enquête-commissie,

¹ Van deze brochure waren door de uitgever W. ten Have bijna zestigduizend exemplaren in de handel gebracht toen de verdere verspreiding in november verboden werd.